

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

ANALYSIS OF THE FINANCIAL CONDITION OF THE ENTERPRISE

У статті розглянуто важливість аналізу фінансового стану підприємства за умов нестабільної економіки. З точки зору практики суб'єкти господарювання зі складною виробничою структурою найбільше потребують оперативної економічної та фінансової інформації. На основі інформації ними оптимізуються витрати й фінансові результати, а також формуються ефективні управлінські рішення. Вирішення завдань, спрямованих на економічне зростання й розвиток підприємства, що виникають перед керівництвом, пов'язане з великими труднощами. Важливою причиною такої ситуації є відсутність стратегії фінансово-економічного розвитку суб'єкта господарювання через невизначеність і нестабільність в економічному світі. Основні положення, реалізація яких сприяє вдосконаленню процедури аналізу фінансового стану, характеризуються низкою завдань, які полягають у вивченні етапів проведення аналізу, що дають змогу якісно управляти фінансовим становищем і вживати необхідних заходів щодо покращення фінансово-господарської діяльності. Результати фінансового аналізу можуть бути використані фінансовими менеджерами для підвищення рівня ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та ділової активності підприємства.

Ключові слова: фінансовий аналіз, фінансова стійкість, платоспроможність, рентабельність, ліквідність.

В статье рассмотрена важность анализа финансового состояния предпри-

ятия в условиях нестабильной экономики. С точки зрения практики субъектов хозяйствования со сложной производственной структурой больше всего нуждаются в оперативной экономической и финансовой информации. На основе информации ими оптимизируются расходы и финансовые результаты, а также формируются эффективные управленческие решения. Решение заданий, направленных на экономический рост и развитие предприятия, возникающих перед руководством, связано с большими трудностями. Важной причиной такой ситуации является отсутствие стратегии финансово-экономического развития субъекта хозяйствования из-за неопределенности и нестабильности в экономическом мире. Основные положения, реализация которых способствует совершенствованию процедуры анализа финансового состояния, характеризуются рядом заданий, которые заключаются в изучении этапов проведения анализа, которые позволяют качественно управлять финансовым положением и принимать необходимые меры по улучшению финансово-хозяйственной деятельности. Результаты финансового анализа могут быть использованы финансовыми менеджерами для улучшения уровня ликвидности, платежеспособности, финансовой устойчивости и деловой активности предприятия.

Ключевые слова: финансовый анализ, финансовая устойчивость, платежеспособность, рентабельность, ликвидность.

УДК 336.67

<https://doi.org/10.32843/bses.50-48>

Горбачова О.М.

к.е.н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Національний авіаційний університет

Купіч Б.В.

студентка
Національний авіаційний університет

Horbachova Oksana

National Aviation University

Kupich Bogdana

National Aviation University

The article deals with the importance of analyzing the financial condition of an enterprise in the conditions of unstable economy. In practice, business entities with complex production structures are most in need of prompt economic and financial information. Based on the information, they optimize costs and financial results, as well as make effective management decisions. Solving problems directed to the economic growth and development of the company, which can be facing management, is related with great difficulty. And an important reason for this situation is the lack of a financial and economic development strategy for the entity due to uncertainty and instability in the economic world. The main provisions, the implementation of which contributes to the improvement of the procedure for the analysis of financial condition, are characterized by a number of tasks that are to study the stages of analysis, which allow you to manage the financial situation qualitatively and implement the necessary measures to improve financial and economic activities. The financial position of an entity is an economic assessment of an entity's activities that characterizes the existence of various assets and liabilities, as well as its ability to function and develop in changing environmental conditions, in accordance with its current and future ability to pay off liabilities which they have or will have. Availability of own working capital, the optimum ratio of inventories of inventories with the needs of production, as well as timely settlement operations and solvency are characterizing financial condition of the enterprise. An assessment of the financial position of an enterprise shows in what specific directions this work should be conducted. Accordingly with those conditions, results of the analysis provide answers to such questions like which most important ways of improving the financial condition of an enterprise most important in a specific period of its activity. The results of financial analysis can be used by financial managers to improve the level of liquidity, solvency, financial stability and business activity of the company.

Key words: financial analysis, financial stability, solvency, profitability, liquidity.

Постановка проблеми. Важливість аналізу щодо управління підприємством сьогодні зростає, оскільки економіка країни перебуває в умовах переходу до ринкових відносин. Причина цього зрозуміла, оскільки в умовах ринку додаються нові фактори, ігнорування яких може призвести до сумних наслідків. В ринкових умовах обґрунтованість управлінських рішень стає життєво необхідною, оскільки роль матеріальних ресурсів незмірно зростає.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню питання оцінювання фінансового стану підприємства приділено досить багато публікацій, серед яких варто виділити наукові роботи

таких учених, як А.Д. Шеремет, О.Я. Базілінська, А.М. Герасимович, В.О. Мец, В.В. Ковальов, Г.В. Савицька. Зарубіжними науковцями, які займалися цією проблематикою, є Дж. Кеннон, Г.Г. Кірейцев, Ю. Брігхем, Р. Сміт, Р. Фоулк.

Нині єдиного підходу до оцінювання фінансового стану досі немає, сукупність показників є несистематизованою. Всі вищезазначені автори зробили свій внесок у розділення аналізу фінансового стану підприємства за напрямками, розробили шляхи покращення.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування сутності, необхідності та принципів аналізу фінансового стану підприємств. В ході

дослідження слід обґрунтувати систему показників фінансового стану підприємства на основі даних балансу. З урахуванням думок різних авторів варто визначити основні напрями аналізу та узагальнити підходи до його проведення.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Стабільність фінансового стану є одним з найважливіших факторів у діяльності підприємства, що вказує на ефективність його діяльність, раціональність використання власних і залучених коштів.

Під фінансовим станом часто розуміють платоспроможність підприємства, тобто наявність у підприємства грошових коштів. Однак це судження неповністю розкриває широту поняття фінансового стану. Воно набагато ширше й характеризується як платоспроможністю, так і забезпеченістю грошовими ресурсами, ефективністю їх розміщення та використання, ліквідністю та фінансовою стійкістю. Отже, фінансовий стан необхідно розглядати як складову частину економічного потенціалу підприємства, яка відображатиме фінансові результати його діяльності.

Не варто забувати про те, що фінансова ситуація обумовлюється досягнутими за звітний період фінансовими результатами разом з ліквідністю, платоспроможністю та фінансовою стійкістю.

Так, з позиції короткострокової перспективи говорять про ліквідність і платоспроможність організації, а в довгостроковому плані – про фінансову стійкість. Фінансовий стан розуміють як характеристику інвестиційної привабливості підприємства, його конкурентоспроможності на фінансовому ринку.

Аналізуючи фінансовий стан, можемо визначити «слабкі» місця підприємства. Для усунення таких місць необхідно розробити певні заходи. Навіть якщо підприємство має стабільний фінансовий стан, це не означає, що не потрібно вживати певних заходів щодо його збереження. Фінансовий стан, як правило, визначає потенціал підприємства, а саме становище в конкурентному (зовнішньому) середовищі, а також визначає рівень гарантії економічних інтересів, що відіграє важливу роль у питаннях ділового співробітництва. Таким чином, стан визначається ефективністю управління підприємством своїми фінансовими ресурсами. Фінансовий стан може бути стійким, нестійким і кризовим.

Стійкий стан досягається безперервно, в процесі всієї діяльності підприємства й характеризується здатністю підприємства до своєчасного проведення платежів, а за необхідності – перенесення наступу непередбачених обставин. Звичайно, фінансово стійке підприємство не вступає в конфлікт із суспільством і своєчасно сплачує різні відрахування, такі як податки, мита, збори, внески до фондів, а також заробітну плату робітникам і дивіденди акціонерам. Для того щоби ком-

панія була повністю стійкою, структура її капіталу має бути гнучкою й повинна організовувати всі процеси руху основних засобів, грошових коштів і капіталу, щоби доходи перевищували витрати для забезпечення платоспроможності.

Нестійкий фінансовий стан – це стан, коли порушено платоспроможність підприємства, але залучення тимчасово вільних коштів в обіг компанії дасть можливість його відновити (наприклад, непрострочена заборгованість персоналу з оплати праці, податковому органу, позабюджетним фондам, постачальникам). За нестійкого фінансового стану організація для покриття частини своїх запасів змушена залучати додаткові джерела, що послабляють фінансовий стан, до яких належать незалучені грошові кошти підприємства, короткострокові кредити банків та інші позикові кошти. Однак також відновити стан можна шляхом збільшення джерел та обсягу власних обігових коштів. Допустимим нестійким станом може бути такий, за якого сума залучених коштів для утворення запасів і витрат короткострокових кредитів та позикових коштів менше, ніж вартість запасів і готової продукції. Коли підприємство вже перебуває на межі банкрутства, то такий стан оцінюється як кризовий і критично фінансовий, тобто всі грошові кошти, короткострокові фінансові вкладення й дебіторська заборгованість організації не можуть покрити кредиторську заборгованість.

У різноманітних джерелах не існує єдиного бачення напрямів аналізу фінансового стану підприємства за даними фінансової звітності (табл. 1).

Отже, аналізуючи позиції авторів, можемо скласти такий перелік напрямів аналізу, як аналіз активів і пасивів балансу, аналіз ліквідності й платоспроможності, аналіз фінансової стійкості, ділової активності, аналіз рентабельності за даними балансу. У табл. 2 представлено показники для аналізу фінансового стану організації, на основі яких можна надати якісну оцінку підприємства.

Для визначення фінансового стану організації використовуються підсумкові показники. Основним методом розрахунку підсумкового показника є бальні оцінки. Підсумкова оцінка фінансового стану має велике значення для можливих партнерів та інвесторів підприємства. Однак через те, що сьогодні сучасний ринок відзначається нестабільністю появи та зникнення економічних інтересів його учасників з огляду на неоднозначність зовнішнього середовища, зацікавленим особам потрібні дані про діяльність організації на перспективу, іншими словами, існує необхідність складання прогнозів оцінювання фінансового стану. Саме для проведення прогнозу найчастіше користуються способом інтегральних оцінок, оскільки цей метод враховує всі взаємозв'язки між показниками, а також дає змогу точно простежити можливість динаміку й виявити відхилення.

Визначення бачення напрямів аналізу фінансового стану підприємства

Автор	Бачення напрямів аналізу фінансового стану
А.Д. Шеремет	Докладно висвітлює напрями аналізу фінансового стану блоками аналізу, які охоплюють загальну оцінку фінансового стану та його змін, аналіз фінансової стійкості підприємства, аналіз ліквідності балансу, аналіз ділової активності й платоспроможності підприємства [5, с. 43].
О.Я. Базилінська	Наводить такий перелік напрямів аналізу фінансового стану підприємства: аналіз ефективності управління активами підприємства, аналіз джерел формування капіталу підприємства, аналіз ліквідності, аналіз фінансової стійкості, аналіз ділової активності, аналіз рентабельності, аналіз позиції підприємства на фінансовому ринку, визначення резервів підвищення ефективності діяльності підприємства [1, с. 40].
А.М. Герасимович	Розглядає такі напрями аналізу фінансового стану, як оцінювання фінансової стійкості, оцінювання ділової активності, оцінювання ліквідності й ефективності управління [2, с. 555].
В.О. Мец	Виокремлює такі напрями аналізу фінансового стану, як аналіз активів і пасивів, аналіз ліквідності й платоспроможності, аналіз фінансової стабільності, аналіз оборотності обігових коштів, аналіз руху коштів, аналіз дебіторської й кредиторської заборгованості, аналіз використання капіталу [3, с. 207].
Г.В. Савицька	Називає методика внутрішнього аналізу фінансового стану підприємства за такими напрямками, як аналіз активів і пасивів, оцінка фінансової стійкості підприємства, аналіз ефективності й інтенсивності використання капіталу, оцінка ділової активності підприємства, оцінка виробничо-фінансового левириджу, аналіз платоспроможності й кредитоспроможності підприємства, аналіз запасу фінансової стійкості підприємства (зони безпеки) [4, с. 447–485].

Таблиця 2

Основні показники фінансового стану

Показник	Коефіцієнти	Формула	Нормативне значення	Ким використовується
Ліквідність	Коефіцієнт поточної ліквідності	Поточні активи / Поточні зобов'язання	> 2	Інвесторами для визначення ліквідності бізнесу
	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	(Грошові кошти + Короткострокові фінансові вкладення) / Поточні зобов'язання	> 0,2	Постачальниками
	Коефіцієнт швидкої ліквідності	(Грошові кошти + Короткострокові фінансові вкладення + Дебіторська заборгованість) / Поточні зобов'язання	> 1	Кредиторами під час видачі короткострокових кредитів
Фінансова стійкість	Коефіцієнт автономії	Власний капітал / Активи	> 0,5	Керівниками, аналітиками для діагностики підприємства
	Коефіцієнт капіталізації	Зобов'язання / Власний капітал	< 0,7	Інвесторами й кредиторами
	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	(Власний капітал – Необоротні активи) / Оборотні активи	> 0,5	Арбітражними керуючими
Ділова активність	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	(Середньорічна величина дебіторської заборгованості * 360) / Виручка за рік	Відносно динаміки	Керівниками, фінансовими директорами для визначення швидкості отримання дебіторської заборгованості
	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	(Середньорічна величина кредиторської заборгованості * 360) / Виручка за рік	Відносно динаміки	Керівниками, фінансовими директорами, кредиторами для визначення шляхів підвищення ліквідності
	Коефіцієнт оборотності запасів	(Середньорічна сума запасів * 360) / Виручка	Відносно динаміки	Керівниками, фінансовими директорами, менеджерами з продажу для визначення ефективності управління запасами

Висновки з проведеного дослідження. Розглянувши основні питання щодо фінансового стану організації, можемо сказати, що проведення аналізу та оцінювання фінансового стану підприємства в нестабільних умовах бізнесу відіграють важливу

роль. Оскільки аналіз ґрунтується на інформації бухгалтерського балансу, то він набуває характеру зовнішнього аналізу, який допомагає не тільки внутрішнім зацікавленим користувачам, але й зовнішнім оцінювати реальний стан речей організації та

складати прогнози. На основі отриманих результатів аналізу можна виявити слабкі місця організації та розробити заходи щодо їх усунення. За допомогою розрахункових коефіцієнтів підприємство може самостійно зробити висновки про свій фінансовий стан та оцінити ступінь стійкості. Аналіз фінансового стану допомагає зрозуміти правильність прийняття рішень в усіх господарюючих аспектах і встановити ступінь їх відповідності цілям підприємства. Таким чином, висновком аналізу фінансового стану здебільшого буде визначення поточного стану, а також моніторинг фінансового стану для своєчасного реагування на його погіршення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика Київ : Центр учбової літератури, 2009. 328 с.
2. Герасимович А.М., Алексеєнко М.Д., Парасій І.М. Аналіз банківської діяльності : підручник. Київ : КНЕУ, 2005. 599 с.
3. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства : навчальний посібник. Київ, 2003. 280 с.

4. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. Минск : Экперспектива, 1997. 498 с.

5. Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С. Методика финансового анализа. Москва : ИНФРА-М, 1996. 176 с.

REFERENCES:

1. Bazilinsjka O.Ya. (2009) Finansovyj analiz: teorija ta praktyka [Financial Analysis: Theory and Practice]. Kyiv : Center of Educational Literature. (in Ukrainian)
2. Gherasymovych A.M., Aleksejenko M.D., Parasij I.M. (2005) Analiz bankivskojki dijalnosti [Analysis of banking activities]. Kyiv : KNEU. (in Ukrainian)
3. Mec V.O. (2003) Ekonomichnyj analiz finansovykh rezuljtativ ta finansovogho stanu pidpryjemstva [Economic analysis of financial results and financial condition of the enterprise]. Kyiv. (in Ukrainian)
4. Savitskaya G.V. (1997) Analiz khozjajstvennoj dejatel'nosti predprjatyja [Analysis of the Business Activity of the Enterprise]. Minsk : Ekopersproseca. (in Russian)
5. Sheremet A.D., Sajfulyn R.S. (1996) Metodyka fynansovogho analyza [Methods of financial analysis]. Moscow : INFRA-M. (in Russian)